

Zpráva o šetření ve věci nejasné platby a odvislých nároků na náhradu škody a újmy

Předmětem šetření je postup Finančního úřadu pro hlavní město Prahu (dále jen „správce daně“) související s platbou stěžovatele, která byla chybou banky připsána na účet finančního úřadu pod nesprávným variabilním symbolem. V šetření se taktéž zabývám postupem Ministerstva financí při vyřizování žádosti stěžovatele o náhradu škody a nemajetkové újmy, které mu finanční úřad měl svým následným postupem způsobit.

A. Shrnutí závěrů

Finanční úřad pro hlavní město Prahu postupoval **nezákonně, když nevrátil stěžovateli přeplatek ve výši 360 Kč** poté, co Odvolací finanční ředitelství (dále také „OFŘ“) zrušilo jeho rozhodnutí o vyměření úroku z prodlení a stěžovatel o jeho vrácení požádal. I když rozumím tomu, že bylo praktičtější platbu nevracet stěžovateli, když příjemcem oněch 360 Kč byla jeho matka, **bez stěžovatelova výslovného souhlasu zachyceného ve spisu takto správce daně nemohl postupovat**. Vzhledem k tomu, že svůj postup stěžovateli **nevysvětlil**, logicky v něm vzbudil dojem, že mu prostředky nezákonně zadržuje.

Ministerstvo financí **nepostupovalo v souladu s principem odpovědnosti**, když se **neomluvalo za zjevná, byť nikoliv závažná** pochybení spočívající v nesprávném doručení a nesprávném postupu při vyměření úroku z prodlení.

B. Skutková zjištění

Na ochránce se obrátil Ing. A. ve věci postupu Finančního úřadu pro hlavní město Prahu a Ministerstva financí. Předmětem jeho stížnosti je otázka vzniku přeplatku na osobním daňovém účtu (dále jen „ODÚ“) v návaznosti na jím zaslanou platbu na pokutu za opožděné tvrzení daně. V důsledku postupu finančního úřadu požadoval stěžovatel náhradu škody a nemajetkové újmy.

B.1 Shrnutí průběhu daňového řízení a vyjádření finančního úřadu

Na konci roku 2012 stěžovatel získal darem od své matky nemovité věci. K nim podal dne 10. května 2013 daňové přiznání. Lhůta pro podání daňového přiznání uplynula dne 31. ledna 2013.¹ Stěžovatel tak podal daňové přiznání opožděně. Proto mu vznikla povinnost zaplatit pokutu za opožděné tvrzení daně. Tu vyměřil správce daně platebním výměrem dne 16. září 2014. Tuto pokutu se stěžovatel obratem pokusil uhradit, a to dne 9. října 2014.² Do variabilního symbolu platby zadal své úplné rodné číslo. Banka však při provedení platby pochybila a nevyplnila číslice nacházející se za lomítkem. Správce daně poté tuto platbu zaevidoval na jiný osobní daňový účet, konkrétně na účet jeho matky. Finanční úřad s platbou nezacházel jako s platbou nejasnou kvůli nastavení systému, který provedl automaticky přiřazení platby.

1 Viz ustanovení § 13a odst. 1 zákona č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí, ve znění pozdějších předpisů.

2 Viz ručně vyplněný příkaz k úhradě bance GE Money Bank ze dne 9. října 2014.

Vlivem toho správce daně nadále evidoval u stěžovatele nedoplatek ve výši 360 Kč, na který v souladu s pravidly daňového řádu započtl následující platbu stěžovatele (druhou část daně z nemovitých věcí). Tím stěžovateli vznikl **nedoplatek** na dani. Po zhruba pěti letech, správce daně stěžovatele vyrozuměl o nedoplatku a sdělil mu i výši úroku z prodlení 30 Kč. Ten stěžovateli předepsal dne 13. srpna 2020.³

Stěžovatel se proti platebnímu výměru na úrok z prodlení odvolal. Zároveň zaslal Finančnímu úřadu platbu ve výši 301 Kč a e-mailovou stížnost na porušení mlčenlivosti ze strany správce daně.

V průběhu odvolacího řízení vyšlo najevo, že stěžovatel má na ODÚ přeplatek 69 Kč. OFŘ platební výměr zrušilo a řízení zastavilo.⁴ Dospělo totiž k závěru, že správce daně nesprávně zaevidoval platbu stěžovatele. Místo, aby ji zaevidoval na účet nejasných plateb, zaevidoval ji na účet stěžovatelovy matky, která dříve daň z předmětných nemovitých věcí platila. Protože správce daně postupoval nesprávně, došlo k řetězení nedoplatku a vzniku úroku.

Stěžovatel následně požádal o vrácení přeplatku ve výši 301 Kč vztahujícího se ke zrušenému úroku z prodlení a částky 69 Kč, která byla na úrok zaevidována z přeplatku na jeho ODÚ. Rovněž žádal přiznání úroků z neoprávněného jednání správce daně ohledně této částky.

Správce daně jeho žádosti o vrácení přeplatku nevyhověl. V rozhodnutí uvedl následující: *„Platba 360 Kč byla dne 10. 10. 2014 sice provedena, avšak ,v souladu s nastavenými procesy‘ byla z důvodu chybně vyplněného variabilního symbolu připsána na osobní daňový účet daně z nemovitých věcí jiného daňového subjektu, a to konkrétně Vaší matky, paní A., která předmětnou platbu provedla. Přiřazení platby na účet Vaší matky správce daně nemohl ovlivnit. Variabilní symbol byl na příkazu k úhradě ze dne 9. 10. 2014 vyplněn správně, tj. obsahoval všech deset číslic rodného čísla, tedy k chybě ve variabilním symbolu došlo až při samotném zadávání platby bankovní institucí.“*

Zároveň žádal informace⁵ o tom, zda byla informace o jeho nedoplatku sdělena mimo finanční správu, případně kdy a komu.

V reakci na žádost o informace správce daně uvedl, že informace získané při správě daní jsou chráněny mlčenlivostí, pročež informace o stěžovatelově nedoplatku nemohla být a také nebyla předána mimo finanční správu.

Po zahájení šetření jsem správce daně vyzval k vysvětlení, jak ve své praxi reflektoval rozhodnutí OFŘ. Správce daně uvedl, že z důvodu procesní ekonomie neprováděl zpětně přeevidování plateb. Částku 360 Kč evidoval od roku 2014 na ODÚ stěžovatelovy matky. Ta v roce 2019 využila tento přeplatek a zaplatila daň o 360 Kč nižší. Částka 301 Kč ve spojení

3 Viz platební výměr Finančního úřadu pro hlavní město Prahu ze dne 13. srpna 2020, č. j. 6425495/20/2010-70462-111241.

4 Viz rozhodnutí Odvolacího finančního ředitelství ze dne 4. listopadu 2020, č. j. 41743/20/5100-31462-704211.

5 V režimu zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

s 59 Kč tak byly použity na úhradu pokuty. Správce daně přirozeně reflektoval rozhodnutí OFŘ a žádné úroky z prodlení vůči stěžovateli neeviduje.

Rozdíl ve výši 10 Kč vrátil stěžovateli na ODÚ, pro vrácení částky v této výši přímo stěžovateli nebyla splněna dolní hranice vratitelného přeplatku. Z hlediska fisku je tak bilance neutrální. Takové řešení považuje správce daně z hlediska procesní efektivity za vhodné, neboť pokud by došlo k přeevidování plateb a navrácení přeplatku, musela by stěžovateli vrácenou částku zaplatit jeho matka i s příslušným úrokem z prodlení.

B.2 Žádost o náhradu škody a nemajetkové újmy a vyjádření Ministerstva financí

Poté, co stěžovatel uspěl v odvolacím řízení, podal k Ministerstvu financí žádost o náhradu škody a nemajetkové újmy ve výši 204 434 Kč. K této sumě dospěl následovně. Částka 100 000 Kč měla představovat újmu způsobenou tím, že jeho zástupce, společnost KPMG se dověděla o nedoplatku ve výši 360 Kč, částka 90 000 Kč za neoprávněné vedení nedoplatku a částka 13 000 Kč za promeškaný čas, zbylých 1 074 Kč mělo představovat náklady spojené s dopravou.

Ministerstvo žádost zamítlo s tím, že nemajetková újma nebyla prokázána a uplatněná škoda představuje běžné náklady na vedení daňového řízení, které obecně nesou daňové subjekty.

Součástí odpovědi ministerstva nebyla omluva. V odpovědi není **informace o možnosti podat žalobu** na náhradu škody a nemajetkové újmy ani **o lhůtě pro její podání či o účincích podání žádosti na stavění promlčecí lhůty**.

Ministerstvo uvedlo, že standardní postup je takový, že Generální finanční ředitelství (dále jen „GFŘ“) připraví stanovisko na základě podkladů a vyjádření z úřadu, jehož postup je napadán. Ministerstvo pak z tohoto stanoviska vychází.

Důvod pro nepřiznání nároků požadovaných stěžovatelem podle ministerstva spočíval v tom, že **primární příčinou vzniku škody nebylo pochybení správce daně**, který nezákonně nenakládal s platbou jako s nejasnou, ale samotná skutečnost, že **došlo k zaslání platby bankou s nesprávným variabilním symbolem**, ač jej stěžovatel vyplnil správně. Odkázalo na rozhodnutí Nejvyššího soudu 25 Cdo 1404/2004,⁶ nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3244/09⁷ a rozhodnutí Nejvyššího soudu 30 Cdo 509/2013.⁸

Nadto ve vztahu k nárokované náhradě škody vyplynulo, že stěžovatel neměl zástupce, a jednalo se tak o vyčíslení vlastního času stráveného s případem a nákladů na dopravu.

6 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 1404/2004, ze dne 4. 11. 2004. Rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou dostupná online v databázi na webových stránkách www.nsoud.cz.

7 Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3244/09, ze dne 10. března 2011. Rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná online v databázi [NALUS: Vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu České republiky \(usoud.cz\)](http://NALUS:Vyhledávání-rozhodnutí-Ústavního-soudu-České-republiky-usoud.cz).

8 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 509/2013, ze dne 28. května 2014.

K dotazu, proč se ministerstvo za nesprávný úřední postup neomluvilo, uvedlo, že vycházelo z dispoziční zásady. Protože stěžovatel omluvu nežádal, tak ji neposkytlo. Navíc podle ministerstva k omluvě nebyly ani splněny podmínky, neboť primárním škůdcem byla banka.

C. Právní hodnocení

Jsem toho názoru, že celému sporu, jakož i mému šetření, šlo předejít vhodnou komunikací finančního úřadu vůči stěžovateli. Byl bych proto rád, pokud by mé šetření přispělo i k tomu, aby finanční úřad napříště daňovým subjektům svůj postup lépe vysvětlil, a dojde-li z jeho strany k pochybení, aby přijal odpovědnost za své jednání a včas se omluvil.

C.1 Postup finančního úřadu

Když finanční úřad obdržel platbu s neúplným variabilním symbolem, měl ji připsat na účet nejasných plateb a její povahu vyjasnit. Správce daně tak nepostupoval, čímž se dopustil nesprávného úředního postupu. Ten vedl ve vydání nezákonného platebního výměru na úrok z prodlení, které následně Odvolací finanční ředitelství zrušilo. **I když celou situaci způsobila banka v kombinaci s nevhodným automatickým nastavením systému, které neodpovídalo pravidlům § 164 daňového řádu, odpovědnost za nesprávné nakládání s platbou nese finanční úřad.**

Když stěžovatel požádal o vrácení úroku z prodlení, obdržel od finančního úřadu strohou odpověď, která nepopisovala srozumitelně, co správce daně s přeplatkem provedl. **Ve spisové dokumentaci není záznam o tom, že úředníci stěžovatele kontaktovali a navrhli mu převedení přeplatku na osobní daňový účet jeho matky a požádali jej o souhlas.** Ve vyřízení stížnosti⁹ se sice vysvětlení takové možnosti nachází, avšak tato stížnost byla vyřízena před skončením odvolacího řízení a není k ní zachycen výslovný souhlas stěžovatele s takovým postupem.

Poté, co OFŘ zrušilo platební výměr na úrok z prodlení, bylo povinností finančního úřadu přeevidovat platby a stěžovateli jeho přeplatek vrátit. Rozumím tomu, že takový postup nebyl v dané situaci ani hospodárný, ani efektivní. Jednalo se však o **jedinou zákonnou možnost jak postupovat**, bez toho aniž by stěžovatel výslovně souhlasil s tím, že přeplatek ve výši 360 Kč dostane vyplacen jeho matka ve formě snížení daňové povinnosti v roce 2019.

Z obsahu spisu nevyplývá, že by stěžovatel s takovým postupem souhlasil.

Jediný úřední záznam, který se ve spisu nachází je záznam ze dne 23. září 2020. Ten se však netýká nakládání s přeplatkem na stěžovatelově ODÚ, ale zaslání vyrozumění o nedoplatku.

O dalších telefonických hovorech se stěžovatelem nebyly úřední záznamy sepsány, přestože **sepsány být měly**. Správce daně proto pochybil, když úřední osoby z telefonických hovorů nese-psaly úřední záznamy, ve kterých by **zachytily**, co bylo jejich předmětem.¹⁰

9 Vyrozumění stěžovatele ředitelem finančního úřadu ze dne 22. září 2020, č. j. 6976358/20/2010-70050-103104.

10 Viz ustanovení § 63 daňového řádu.

Přesto je z písemností stěžovatele i jejich vyřízení správcem daně patrné, že stěžovatel byl neformálně kontaktován opakovaně. Z vyřízení stížnosti je rovněž zřejmé, že informace, které správce daně stěžovateli sděloval, nebyly konzistentní.

Jakkoliv si **velmi cením** toho, že správce daně **reagoval na e-mailové podání stěžovatele, které nemělo náležitosti podání dle DŘ**, domnívám se, že vysvětlení poskytnuté stěžovateli nebylo dostatečné. Pokud chtěl správce daně postupovat tak, že platbu stěžovatele použije na úhradu daňových povinností jiné osoby, měl v komunikaci se stěžovatelem dostatečně vyjasnit, zda **stěžovatel souhlasí s přeevidováním plateb na osobní daňový účet jeho matky**. To se však nestalo.

Finanční úřad se za svá procesní pochybení stěžovateli ani neomluvil, ač takový postup byl namístě.¹¹ Jsem přitom přesvědčen, že pokud by tak učinil, mohl předejít navazujícím stížnostem stěžovatele.

C.2 Postup Ministerstva financí

Postup Ministerstva financí hodnotím nejen z pohledu **zákonnosti**, ale rovněž i prismatem principů dobré správy a Desatera dobré praxe při odškodňování za nezákonné rozhodování nebo nesprávný úřední postup, jehož dodržování by měly z pokynu vlády ústřední orgány státní správy zajistit.^{12;13}

Již při zahájení šetření jsem vyhodnotil nároky uplatněné z titulu nemajetkové újmy jako nepřiměřené a postrádající důkazní oporu, o čemž jsem stěžovatele podrobně vyrozuměl.¹⁴ Stěžovateli jsem sdělil, že za přiměřenou a dostatečnou morální satisfakci bych považoval omluvu. Vzhledem k tomu, že však omluva ze strany ministerstva nezazněla, zahájil jsem šetření jak ve vztahu k náhradě škody, tak nemajetkové újmy.

Veškerá pochybení finančního úřadu se vztahovala ke zcela **bagatelním** částkám (v řádu několika stovek korun). Majetkové důsledky nesprávného úředního postupu finančního úřadu (**nevrácení přeplatku**) pak byly řešitelné v rámci daňového řízení, a to buď získáním souhlasu stěžovatele se zvoleným postupem, nebo přeevidováním plateb a vrácením přeplatku stěžovateli. Pro jejich řešení v rámci řízení u Ministerstva financí proto nevidím prostor.

Další dva nároky, které stěžovatel vznesl, se týkaly náhrady za čas strávený přípravou podání a náhrady cestovních nákladů. V daňovém řízení však obecně platí, že vlastní náklady nese

11 „Úřad se nevyhýbá posouzení otázky nebo přijetí rozhodnutí ve věci, která spadá do jeho působnosti. **V případě, že úřad udělá chybu, jasně a výslovně tuto chybu přizná, písemně se za ni osobě omluví a neodkladně přijme účinná opatření k nápravě**, popřípadě osobu poučí o možnosti žádat o náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem ...“

12 Usnesení vlády České republiky č. 593 ze dne 15. srpna 2012 k vyrozumění veřejného ochránce práv ve věci postupů ústředních správních úřadů při předběžném projednávání nároků na odškodnění za nezákonné rozhodnutí nebo nesprávný úřední postup a k souvisejícímu doporučení na: [uv120815.0593 \(odok.cz\)](https://www.odok.cz/uv120815.0593).

13 Viz ustanovení § 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

14 Viz dopis ze dne 3. ledna 2022, č. j. KVOP-54852/2021

sám daňový subjekt, náklady na vedení řízení pak finanční úřad.¹⁵ Náklady vynaložené na (úspěšnou) obranu v rámci opravných prostředků se pak nehradí ve výši reálných nákladů, ale účelně vynaložených nákladů.¹⁶ To prakticky znamená podle advokátního tarifu.¹⁷ Tuto obecnou premisu potvrdil i Nejvyšší soud.¹⁸

Tyto náklady lze však hradit pouze v případě, že je daňový subjekt vynaloží na **úkony právní pomoci**, nikoliv v případě, že se jedná o jeho náklady vlastní.¹⁹ Je přitom lhostejno, zda jde o zástupce, kterým je advokát, nebo daňový poradce,²⁰ musí však jít o náklady za úkony právní pomoci, nikoliv o vlastní čas strávený nad věcí.

Stěžovatel však požadoval náhradu z titulu **vlastních cestovních výdajů a stráveného času**, které Ministerstvo financí v souladu s těmito pravidly **přiznat nemohlo**.

V případě nemajetkové újmy je pak **základním východiskem** to, že by se stát za svůj **nesprávný postup měl omluvit**,²¹ a to i v případě, že omluvu poškozený **nežádá**.²² Takový postup je elementárním vyjádřením slušnosti a vstřícnosti²³ a vychází z principu odpovědnosti.^{24;25} I přesto, že Ministerstvo financí mělo postaveno na jisto, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu a že bylo vydáno nezákonné rozhodnutí, přesto se za tato pochybení **neomluvalo**. **Ministerstvo proto při vyřizování žádosti stěžovatele v tomto bodě pochybilo**.

Tvrzení ministerstva, že poskytnutí omluvy za nesprávný úřední postup závisí na tom, zda ji žadatel navrhne, považuji za rozporné s principy dobré správy. Ve své praxi, v judikatuře ani akademické sféře jsem se dosud **nesetkal** s názorem, že by se stát za svá pochybení neměl omlouvat, pokud to není výslovně vyžadováno. Samotná neformální povaha projednání

15 Viz ustanovení § 107 daňového řádu. Srov. např. [MATYÁŠOVÁ, Lenka a Marie Emílie GROSSOVÁ. § 107 Náklady řízení. In: MATYÁŠOVÁ, Lenka a Marie Emílie GROSSOVÁ. Daňový řád: Komentář [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 25. srpna 2022].

16 Viz ustanovení § 31 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů.

17 Viz vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. července 2011, sp. zn. 28 Cdo 3117/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2011, sp. zn. 28 Cdo 1160/2009, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. července 2015, sp. zn. 30 Cdo 997/2014.

18 Viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 101/2013, ze dne 23. dubna 2013.

19 Viz rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2610/2015, ze dne 15. listopadu 2016. Srov. s rozsudkem Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2587/2019, ze dne 10. září 2019.

20 Viz nálezy Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3120/11, ze dne 20. prosince 2011.

21 Viz IŠTVÁNEK, František. § 31a Zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu. In: IŠTVÁNEK, František, Pavel SIMON a František KORBEL. Zákon o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci: Komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 25. srpna 2022]. ASPI_ID KO82_1998CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.] „Projevem vstřícné vůle veřejné moci uznat chybu by (zpravidla) měla být i omluva za takové porušení práva, už jenom z hlediska slušnosti, i když se toho poškozený výslovně nedomáhá.“

22 Tamtéž.

23 Viz princip č. 10 z principů dobré správy.

24 Viz princip č. 8 z principů dobré správy.

25 Srov. s bodem 7 Desatera.

nároku má podporovat to, aby stát mohl pružně a vhodně zareagovat a nezatěžovat subjekty žádající kompenzaci přísnými formálními požadavky, např. formulací petitu na omluvu. Věřím proto, že ministerstvo svůj názor **přehodnotí** a v každém případě, kdy dojde k vydání nezákonného rozhodnutí nebo k nesprávnému úřednímu postupu, **se jménem státu omluví**.

Není pravdou, že za případnou škodu výhradně odpovídá banka. Tak by tomu bylo v případě, pokud by banka zaslala platbu pod nesprávným, ale konkrétním a platným variabilním symbolem. V daném případě však bylo selháním správce daně (který měl nesprávně nastaven systém přijímání plateb) to, že nedošlo k odstranění nejasnosti u platby, která nebyla dostatečně specifikována. **Pokud by postupoval správce daně zákonně**, pak škoda **nemohla vzniknout**.

Na zákonný postup správce daně **se mohla jako potenciální škůdce spoléhat i banka**. Mám tedy **pochybnosti** o tom, že by se stěžovatel mohl úspěšně svého nároku vůči bance domoci. Proto nepovažuji za příslušný odkaz ministerstva na pravidlo, že stát je poslední dlužník, opakovaně formulované v jím citované judikatuře, neboť v případě tohoto konkrétního pochybení by se stěžovatel svého nároku domoci nemohl. Postoj Ministerstva financí proto i v této otázce **považuji za nesprávný**.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám Ing. Miroslavu Macháčkovi, řediteli Finančního úřadu pro hlavní město Prahu – územního pracoviště pro Prahu 10, a Ing. Zbyňku Stanjurovi, ministru financí. Podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 45 dnů od jejího doručení vyjádřili ke zjištěným pochybením a informovali mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatele.

Brno 14. prosince 2022

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)